ISNN 3030-3907

2026
JUNE
ISSUE - 6
VOLUME -2

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

IYUN 2026
Issue - 6, VOLUME – 2

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

MATO SIFATINI SINFLASH VA BAHOLASH USULLARI

Qambarov Jamoliddin Xikmatullayevich
Qo‘qon universiteti
E-mail: h.j.kambarov@kokanuni.uz
Mamatqulova Saida Raxmatovna
Farg‘ona davlat texnika universiteti
E-mail: sm.mamatqulova@ferpi.uz

Anotatsiya. Ushbu maqolada to‘qimachilik sanoatida matolarning sifat darajasi va navini aniqlash mezonlari tahlil qilinadi. Matolarni baholashda ularning badiiy-estetik ko‘rsatkichlari, tashqi ko‘rinishdagi nuqsonlari, fizik-mexanik xususiyatlari hamda rangning chidamliligi asosiy mezon sifatida ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, matolarni tovar-sinfiga ajratishdagi GOST talablari asosida aniqlash usullari yoritilgan. Har xil xomashyo turlariga ega bo‘lgan matolar uchun sifat ko‘rsatkichlarining og‘ish darajasi, ularning maqsadli foydalanishga yaroqliligi va iste’mol bozoriga mosligi haqida ma’lumot beriladi.

Kalit so‘zlar: mato sifati, nav darajasi, badiiy-estetik ko‘rsatkichlar, fizik-mexanik xususiyatlar, GOST talablari, tashqi ko‘rinish nuqsonlari, to‘qimachilik sanoati, rang barqarorligi, mahsulot baholash.

Abstract. This article analyzes the criteria for determining the quality level and grade of fabrics in the textile industry. When evaluating fabrics, their artistic and aesthetic indicators, defects in appearance, physical and mechanical properties, and color fastness are considered as the main criteria. Also, methods for determining fabrics based on GOST requirements for dividing them into commodity classes are highlighted. Information is provided on the degree of deviation of quality indicators for fabrics with different types of raw materials, their suitability for intended use and suitability for the consumer market.

Keywords: fabric quality, grade level, artistic and aesthetic indicators, physical and mechanical properties, GOST requirements, defects in appearance, textile industry, color fastness, product evaluation.

Аннотация. В данной статье анализируются критерии определения уровня качества и класса тканей в текстильной промышленности. При оценке тканей в качестве основных критериев рассматриваются их художественно-эстетические показатели, дефекты внешнего вида, физико-механические свойства и стойкость цвета. Также освещаются методы определения тканей на основе требований ГОСТ для их классификации по товарным классам. Приводится информация о степени отклонения показателей качества тканей с различными видами сырья, их пригодности к предполагаемому использованию и пригодности для потребительского рынка.

ISSN 3030-3907

Ключевые слова: качество ткани, класс, художественно-эстетические показатели, физико-механические свойства, требования ГОСТ, дефекты внешнего вида, текстильная промышленность, стойкость цвета, оценка продукции.

KIRISH.

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining jadal rivojlanishi mahalliy tovarlar va xizmatlarning ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini oshirmasdan mumkin emas. Hozirgi kun sharoitida faqat iqtisodiy omilga yo‘naltirish hal qiluvchi muvaffaqiyatni kafolatlamaydi.

Xozirda dunyoning barcha mamlakatlarida turmush darajasini, iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik xavfsizlikni yaxsxilashning eng muhim vazifasi sifat muammosidir. Ishlab chiqaruvcxilar o‘z mahsulotlarining sifatiga qo‘yiladigan talablarni aniq tushunishlari va ularni o‘rganishlari kerak. Bu talablar, qoida tariqasida, iste’molchilarning turli guruhlari uchun bir xil emas, iqlim sharoiti, aholining sotib olish qobiliyati, madaniy an'analari va boshqa xususiyatlariga qarab farqlanadi [1].

Mahsulot sifat ko‘rsatkichlari tizimini aks ettiruvchi davlat standartlariga muvofiq barcha gazlamalar assortimenti foydalaniladigan xomashyo turi va sifati, maqsadi, tuzilishi, ishlab chiqarish usuli, birlamchi va ikkilamchi qayta ishlash turi, to‘quv turiga qarab ajratiladi.

Matolar quyidagilarga bo‘linadi:

Xomashyo turlari bo‘yicha - paxta, zig‘ir, jun va ipak (shu jumladan tabiiy ipakdan, shuningdek kimyoviy tolalar va iplardan tayyorlangan matolar);

Lekin ipning tuzilishiga ko‘ra - kardlangan, taroqli, apparat iplaridan, pnevmatik yigirish mashinalarining iplaridan va boshqa ko‘rinishlarda bo‘ladi;

Belgilanishi bo‘yicha - ichki kiyim, ko‘ylaklar, kostyumlar, paltolar va boshqalar;

Ishlab chiqarish usuli va asosiy ishlov berish turiga ko‘ra - qattiq, bir tekis rangli, ko‘p rangli, bosma naqshli va boshqalar;

Gazlamalarga qo‘shimcha ishlov berish turiga ko‘ra - burmasiz, bo‘rttirma, gofrilangan, kam kirishuvchan, metalllashtirilgan va boshqalar.

To‘qilganligi bilan - oddiy, mayda naqshli, jakkard va murakkab.

Ushbu tasnifdagi matoning maqsadi asosiy xususiyatlardan biridir, chunki ma’lum bir maqsad uchun matolar umumiy talablarga muvofiq ishlab chiqarilishi va aniq belgilangan sifat ko‘rsatkichlariga ega bo‘lishi kerak.

Paxta gazlamalar davlat standartlariga muvofiq, maqsadga muvofiq, ichki liboslar, ko‘ylak uchun, kiyim-kechak, sochiq, ro‘mol, ko‘rpa, astar, qo‘llaniladigan to‘shalma, mebel va bezaklarga bo‘linadi; zig‘ir matolari - oshxona, qo‘l sochiq, kiyim-kechak, dekorativ, amaliy; junli matolar - ko‘ylaklar,

ISSN 3030-3907

kostyumlar, paltolar (shu jumladan pardalar), ko‘rpalar, pledlar, to‘shaklar, ro‘mollar, sharflar, dasturxonlar, astarlar; ipak matolar - ko‘ylaklar, ichki kiyimlar va korsetlar, ko‘ylaklar, dekorativ mebellar va pardalar, astarlar, momiqlar, plashlar, kurtkalar, matraslar, soyabonlar, galantereya buyumlari, bo‘yinbog‘lar va adyollar; kimyoviy tolalardan tayyorlangan gazlamalar – erkaklar ko‘ylagi, ko‘ylak va kostyum-shimlar, kostyum-yubka, jinsi shimlar, mebel qoplamalari, pardalar, gilamlar, choyshablar va dasturxonlar, ro‘mol va sharflar; noto‘qima matolar - kiyim-kechak, poyabzal, sochiq, dekorativ, tamponlar, to‘qimachilik attorliklari, adyol, choyshab, salfetkalar, pol qoplamalari uchun. Kiyim uchun noto‘qima matolar, o‘z navbatida, kostyum-ko‘ylak matolari, bluzkalar va ko‘ylaklar, sport va cho‘milish kiyimlari to‘plamlari, bolalar ichki kiyimlari, yostiqlar (igna tesxilgan va yopishtirilgan), isitish (vatinlar, isitish, yopishtirilgan) ga bo‘linadi.

Barcha trikotaj buyumlar belgilanishiga ko‘ra, ishlatiladigan xomashyo turiga ko‘ra, mahsulotni ishlab chiqarish usuliga ko‘ra, mahsulotni tugatish yoki qayta ishlash usuliga ko‘ra guruhlarga bo‘linadi.

Talablarga ko‘ra trikotaj quyidagi besh guruhga bo‘linadi:

- belgilanishi bo‘yicha:
- ustki - jemperlar, sviterlar, kurtkalar, ko‘ylaklar, kamzil, kostyumlar, sarafanlar, bluzkalar, xalatlar, yubkalar, retuza, shortilar va boshqalar;
- ichki kiyimlar - ichki shimlar, pantolonlar, shortilar, pijamalar, kombinatsiyalar, futbolkalar, cho‘milish kostyumlari, penyuarlar, erkaklar ko‘ylagi, raspashonkalar, polzunlar va boshqalar;
- paypoq – chulkilar - chulkilar, polzunlar va boshqalar; qo‘lqoplar - qo‘lqoplar, qo‘shqo’llar;
- bosh kiyimlar va sharflar - shlyapalar, ro‘mol, sharflar, shapkalar, telpaklar;
- ishlatiladigan xomashyo turiga ko‘ra – yigirilgan ipdan (paxta, jun, aralash tolalardan, kimyoviy tolalardan), iplardan (sintetik, sun’iy), turli xil birikmalar va iplar qo‘shilmasidan;
- trikotaj to‘qimalarining tuzilishiga ko‘ra - pazandalik bitta va juftlik; asos o‘ralgan trikotaj bitta va ikkita;
- mahsulotni ishlab chiqarish usuli bo‘yicha - trikotaj oddiy va yarim trikotaj matolardan kesilgan; trikotaj matolardan va kesilgan trikotaj qismlardan, shuningdek, boshqa turdagi materiallardan (charm, zamsh, mato va boshqalar) foydalanish bilan birlashtirilgan;
- mahsulotga (matoni) ishlov berish yoki qayta ishlash usuli bo‘yicha - oqartirilgan; bo‘yalgan (mato, mahsulotlar yoki bo‘yalgan iplardan,

ISSN 3030-3907

to‘qimalardan) bosilgan; bo‘rtma, zamsh, burmali, to‘ldirilgan, qoliplangan; barqarorlashtirilgan; maxsus ishlov berish bilan va boshqalar.

Shunday qilib, mahsulot va xizmatlar sifatini boshqarish, uning individual ko‘rsatkichlarini baholash va tahlil qila olish kerak. Sifat - bu faoliyatning barcha jabhalarining samaradorligini ko‘rsatadigan murakkab tushuncha: strategiyani ishlab chiqish, ishlab chiqarishni tashkil etish, marketing va boshqalar. Halqaro standartlashtirish tashkiloti sifatni mahsulot yoki xizmatlarning ularni qondirish qobiliyatini beradigan xususiyatlari va xususiyatlari yig‘indisi sifatida belgilaydi, demak ulardan kelib chiqadigan ehtiyojlarni qondirish nazarda tutilgandir.

Mavjud materialning sifati - uning xususiyatlarining qayta ishlash va maqsadli foydalanish talablariga javob berish darajasi;

Bunday ta’rifga muvofiq, materialning sifatini baholash natijasi ikkita parametrga, materialning xususiyatlari darajasiga va ularga qo‘yiladigan talablar darajasiga bog‘liq bo‘ladi [2].

Mahsulot sifati darajasini baholash sifat ko‘rsatkichlari nomenklaturasini tanlash va ularning umumiy sifat tavsifidagi og'irligini baholashni, ushbu ko‘rsatkichlarning qiymatlarini aniqlashni va ularni me’yoriy (asosiy) bilan taqqoslashni o‘z ichiga oladi. Mahsulot sifati ko‘rsatkichi mahsulot xususiyatlarining qayta ishlash va maqsadli foydalanishga yaroqliligini belgilaydigan talablarga muvofiqligi darajasining miqdoriy o‘lchovidir. Kiyim-kechak va kiyim-kechak uchun materiallarning sifat ko‘rsatkichlari, shuningdek nomenklaturani o‘rnatishning asosiy tamoyillari bo‘yicha batafsil ma'lumotlar 7-bobda keltirilgan.

Kiyim-kechak uchun materiallarning asosiy turlari, ularning qisqacha xususiyatlarini ko‘rsatib, davlat standartlarida keltirilgan. Ishlab chiqarilgan mahsulotning har bir turi uchun texnik jarayonlarga tavsif (TJT) ishlab chiqiladi, unda ma’lum bir mahsulotning tuzilishi va asosiy xususiyatlarining ko‘rsatkichlari qiymatlari beriladi.

Kiyim-kechak uchun materiallarning shartnomaviy (erkin) narxlari joriy etilishidan oldin shartli ravishda savdo yoki ro'yxat narxi deb ataladigan tasniflash amalda bo‘lgan, bu quyidagicha edi. Kiyim-kechak uchun materiallarning narxlari ro‘yxati tasnifi ularni ishlab chiqarish maqsadi, usuli, xomashyo tarkibi va ishlab chiqarishning umumiy hajmidagi ulushini hisobga olgan holda guruhlarga va kichik guruhlarga bo‘linishni nazarda tutadi. Texnik shartlarga muvofiq ishlab chiqarilgan va kamida bitta tuzilish yoki xossa ko‘rsatkichlari (chiziqli ip zichligi, 10 sm ga iplar soni) bilan farq qiladigan har bir turdagi mato, trikotaj yoki noto‘qima mato, sun’iy teri va mo‘yna , bo‘ylama va ko‘ndalang yo‘nalishlar, sirt zichligi, kengligi, tugatish, tashqi ko‘rinish dizayni va boshqa

ISSN 3030-3907

ko‘rsatkichlar, artikul(gazlama turini izohlovchi raqam) deb ataladigan belgi belgilandi.

Yaqin vaqtgacha ro‘yxat narxlari tasnifi sanoatda materiallarni yetkazib berishga buyurtma berish, mahsulot uchun materiallarni tanlash uchun keng qo‘llanilgan. Biroq, unda qabul qilingan materiallarning bo‘linishini tasniflash deb bo‘lmaydi, chunki matolar, noto‘qima matolar va trikotaj va boshqa materiallarni guruhlarga, kichik guruhlarga bo‘lishda yagona yondashuv mavjud emas edi.

1992 yildan boshlab Mustaqil davlatlar hamdo‘stligi mamlakatlarida materiallarning artikul raqamlarini belgilashning yangi tizimi joriy etildi, bu ularning tuzilishi va xomashyo tarkibini aks ettirmaydi. Yangi artikulda «C» harfi - «erkin narx» va keyin ushbu korxonada ishlab chiqarilgan mahsulotlarning seriya raqamini ko‘rsatadigan raqam va korxona nomini ko‘rsatadigan harflar va raqamlar to‘plami joriy etildi. Misol uchun, mato Ko‘ylak kiyimi «Qor yog‘ishi» artikuli, C-OH-5-15AYA/100; paxta matolari artikuli C-12ME. Ramziy belgi faqat bolalar va harbiy matolar uchun amal qiladi. Bularning barchasi, albatta, kiyim-kechak uchun konfeksiyalash materiallarini qiyinlashtiradi.

Shunday qilib, DMT va uy kiyimlari uchun materiallar uchun davlat standartlari, «joriy» atributi amalda hal qiluvchi bo‘lmaydi.

Har xil turdagi kiyim-kechak materiallarini konfensiyalashda, kiyim-kechaklarni loyihalash, modellashtirish bosqichlarida ishlab chiqarishni tayyorlash, konstruksiyalarni ishlab chiqishda va tikuv va trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarishda materiallarni asosiy ekspluatatsiya xususiyati - maqsadiga ko‘ra tasniflash eng mos keladi[3].

Tarmoqlararo tasnifni ishlab chiqish uchun tikuvcxilik sanoati markaziy ilmiy-tadqiqot instituti (TTICHTSMITI) barcha maishiy to‘qimachilik materiallarini quyidagi maqsadlarni hisobga olgan holda uchta sinfga bo‘lishni taklif qildi:

- kiyim-kechak (maishiy maqsadlar uchun materiallar);
- mebel va dekorativ ishlarga;
- maxsus (poyabzal, to‘qimachilik galanteryasi).

Xozirda kiyim-kechak uchun materiallarning sifat darajasini baholash standartlarga muvofiq amalga oshiriladi va sinfni o‘rnatishga qisqartiriladi. Narx - bu bir yoki bir nechta sifat ko‘rsatkichlari bo‘yicha mahsulotning gradatsiyasi hisoblanadi.

Kiyim sinfni belgilashda materiallarning badiiy va estetik ko‘rsatkichlari hisobga olinadi, ular standart namunalarga, fizik-mexanik va fizik-kimyoviy xususiyatlar ko‘rsatkichlariga va tashqi ko‘rinishdagi nuqsonlarga mos kelishi

ISSN 3030-3907

kerak. Matolarning navi gazlamaning badiiy-estetik xususiyatlarini, tashqi ko‘rinishidagi nuqsonlarning mavjudligini, fizik-mexanik xossalari bo‘yicha, rangning mustahkamligi sifatini baholash yo‘li bilan aniqlanadi.

Badiiy va estetik sifat ko‘rsatkichlari ballari yig‘indisi quyidagilarga teng bo‘lishi kerak: ayniqsa moda mahsulotlar uchun - 38-40, yaxsxilangan sifatli mahsulotlar uchun - 30-37, ommaviy ishlab chiqarilgan mahsulotlar uchun - 25-29 ball. 25 balldan past badiiy va estetik ko‘rsatkichlar bo‘yicha baholangan mahsulotlar ishlab chiqarishdan chiqariladi. Har bir mato parchasi badiiy va estetik ko‘rsatkichlar bo‘yicha standart namunaga mos kelishi kerak. Aks holda, mato qismlari mos kelmaydigan hisoblanadi[4].

Paxta matolari to‘rt guruhga bo‘linadi: 1 – libos kiyimlari, bal-kechki kiyimlar, dekorativ bezakli; 2 - ichki kiyim; 3 – yostiq, to’shak va qoplamalar uchun; 4 - kesilgan to‘qimali. Zig‘ir matolari yetti guruhga bo‘lingan, kiyim-kechak uchun 4-guruhga kiritilgan va amaliy (bortli) - 6-guruhda. Ipak matolari to‘rt guruhga bo‘linadi, lekin kiyim-kechak uchun gazlamalar birinchi uchta guruhga kiradi: 1 - Ko‘ylak, kostyum, kofta, bluzka, palto, plash, sport kiyimlari va to‘qimachilik galantereya mollari; 2 - astar, pijama, korset va cho'milish kostyumlari uchun; 3 – jun-tukli ko‘ylak, tashqi kiyim uchun[5].

II darajali zig‘ir matolarida, keng tarqalgan nuqson mavjud bo‘lganda, 30 m^2 shartli maydon uchun mahalliy nuqsonlar soni 17 dan oshmasligi kerak. Jun, ipak va kiyim-kechak uchun zig‘ir matolarda navni aniqlashda chetida joylashgan nuqsonlar hisobga olinmaydi. I navli paxta gazlamalarda pnevmatik to‘quv dastgohlarida ishlab chiqariladigan, chetida chekka qo‘yishga ruxsat beriladi[6].

XULOSA. Turli xil xomashyo tarkibidagi I navli matolar uchun fizik-mexanik xususiyatlar ko‘rsatkichlarining ruxsat etilgan og‘ishlari GOST 10641 da ko‘rsatilgan. Agar iplar soni uchun nominal ko‘rsatkich minimal sifatida qabul qilinsa, minus og‘ishlarga yo‘l qo‘yilmaydi. Turli xil xomashyo tarkibidagi matolar uchun normalangan ko‘rsatkichlardan fizik-mexanik xususiyatlar bo‘yicha og‘ishlarni baholash bir xil emas. Paxta matolari uchun fizik-mexanik parametrlarning I navli matolarning nominal me’yorlaridan 11 og‘ishda baholandi. Rangning chidamliligi bo‘yicha sifatni baholash. Rang barqarorligiga ko‘ra, ipak, jun va paxta matolari oddiy, bardoshli va qo‘shimcha bo‘yash matolariga bo‘linadi; Zig‘ir matolari - bardoshli. Paxta, ipak va zig‘ir matolari uchun ranglarning mustahkamligi bo‘yicha me’yorlardan chetga chiqishga yo‘l qo‘yilmaydi. II navli jun matolar uchun rangning barqarorligini pasaytirishga I navli matolar uchun belgilangan me’yorlarning bir nuqtasiga oddiy rang barqarorligi guruhining ikkitadan ko‘p bo‘lmagan ta’siri uchun ruxsat etiladi; indikatorning qiymati kamida 3 ball bo‘lishi kerak.

ISSN 3030-3907

Matolar navini nuqsonlar bo‘yicha aniqlash tamoyili kiyim-kechak materiallarining sifat darajasini baholashni yaxsxilash bo‘yicha ishlarni yanada rivojlantirish uchun istiqbolli deb e’tirof etiladi. Bu kiyim-kechaklarning navlarini ularni ishlab chiqarish, ta’mirlash va yangilashda qo‘llaniladigan materiallarning tashqi ko‘rinishidagi nuqsonlarning soni, hajmi va ahamiyatlilik darajasiga qarab aniqlash metodikasi bilan to’liq mos keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tursumatova Shaxlo Samiyevna, & Mamatqulova Saida Raxmatovna. (2022). The importance of creating embroidery patterns from the methods of artistic decoration in the light industry. Innovative Technologica: Methodical Research Journal,3(05),1–10.

2. Raxmatovna.M.S.(2022). Analysis of women’s clothes sewing-a study to develop a norm of time spent on the technological process of knitting production. International Journal of Advance Scientific Research.2(03).16-21.

3. Raxmatovna.M.S.(2022).Research on the development of norms of time spend on the technological process of sewing and knitting production; basic raw materials, their composition and properties.Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(03), 28-32. ISSN:2776-0987, Volume3, Issue5,May,2022.7

4. Raxmatovna.M.S.(2021). The description of perspective fashion trends in men’s clothing. Innovative Technological:Methodical Research Journal,2(10),15-20.

5. Nizamova, B. B., & Mamatqulova, S. R. (2021). Analysis of the Range Of Modern Women's Coats. The American Journal of Engineering and Technology, 3(9), 18-23.

6. Tursunova, X.Sh., Mamatqulova Saida Rahmatovna. (2020). Ayollar paltosi uchun gazlamalar taxlili. 3 rd international congress of the human and social science researches (itobiad).

ISSN 3030-3907